

مألناوایی

کۆتایی زنجیره وتاری "بۆکان له میژوودا"

کالەم درە، هیچم پێ نەپرا!

خوینەری بەرێز!

هەفتەیهکی دیكە ئەمڕۆ پرۆژەی زنجیره وتاری "بۆکان له میژوودا" تەمەنی ٨ سالی پر دەکاتەوه و پێ دەنێتە نۆسالانەوه. بەلام بەداخەوه دەبێ بلیم ئیتر درێژە نایبێت و هەر لێرەدا دەووستتیت، وەستانیکی کۆتوویر!

زنجیره وتاری "بۆکان له میژوودا" چ سووک وسانا نامادە نەکرا و هاسانیش نەخرایە سەر مألپەرەکه. هەر له سەرەتاوه کاریکی هەر موهزی بوو خەلکیکی زۆر کاریان تێدا کرد. لەو ماوهی هەشت سالا دا دەیان کەس کتیب و بابەت و خۆراکیان بۆ پرۆژەکه نامادە کرد و له ناوخۆ و دەرەوهی وولاتەوه کتیبیان بۆ ناردم، منیش خویندمنەوه و یادداشتم لەبەر هەلگرتن و بابەتم لەسەر نووسین، کاک برایمی فەرشی و کاک نادر فەتحی نزیک بە نیوهی یەکهمی ئەم وتارانەیان تاپ کرد، کاک نادر کارە تەکنیکیهکانی بەرپۆه برد، خستیه سەر مألپەرەکه و جاری وا بوو تەنانەت دواي بلاوکردنەوش دوو جار و سێ جارم پێ گۆری و شتم لێ زیاد وکەم کرد؛ ئەو دەست و مێشکانه پیکهوه توانیان کارەکه هەلسووړینن و بەرپۆه ی بەرن، گەرچی تەنیا ناوی تاکەکەسیک بەسەر بابەتەکهوه بوو.

ئەم کارانە بۆیه بەرپۆه بران خزمەتیکی بچووک بە فەرەهنگی گەلهکەمان بکریت. بۆکان بەشیکه له رۆژەهلاتی کوردستان و روون کردنەوهی لایەنیکی تاریکی میژووهکهی یارمەتیدەری نووسینی میژووی سەرجهمی خاکەکەمانه، وەک چۆن میژووی شاری سنه و سلیمانی و دیاربەکر و قامیشلی بەشیکن له میژووی سەرجهمی ولاتهکه.

لەماوهی ئەو هەشت سالەدا من هەولم دا میژوویهک بۆ بۆکان و ناوچهکه بنووسم که جیاوازی بیت له ستاندارده نەریتییهکان و ئەو کارانە و یا بیشتر سەبارەت بە میژووی شارەکانی دیکه ی کوردستان کراون. من ویستم هیچ قسەیهک له خۆمهوه نەکەم و تەنیا بەلگه و سەرچاوه کۆیکەمهوه بۆ ئەوهی له کۆتاییدا میژوویهک بنووسریت که هەر هەمووی یشت ئەستور بە بەلگه و دەستاوێژ بیت. ئەوه کاریکی کەمتر کرده بوو و له درێژیدا دهکرا ببیتە نوونه و سەر مەشقیک بۆ کاری بە بەلگه و بە بنهما بۆ شارەکانی دیکه ی کوردستان. له هەموو ئەو هەشت سالەدا جگه له گێرانەوهی بیرموری تەبەید و زیندانی خۆم و باسی بەلگەنامە سیاسییهکانی بۆکان- که ئەوانیش بەشیک بوون له پرووداوەکانی بۆکان، هەر چیهکم نووسیبیت بە بەلگه بووه و له هەر سەرچاوهیهکم وەرگرتبیت، بە روونی به خوینەرم ناساندوه.

دیاره کاریکی ئەوتو هاسان نەبووه؛ خویندنهوهی هەفتانە ی کتیبیک (جار وبارە دوو کتیب) بۆ هەر بەشیک له ٤١٦ بەشه، لای کەم سێ یان چوار رۆژی هەفتە ی لێ داگیر کردووم و کەسانیک که لەدەرەوهی ولات دەژین و کاریش دەکەن، دەزانن ئەوه یانی چی! کار کردن و مأل بەرپۆه بردن و مندال

له بهر ئه‌وه‌ی هه‌شتا هه‌له‌یه‌ک ساغ نه‌کراوته‌وه هه‌له‌یه‌کی دیکه‌یان هه‌ناوته‌ گۆرئ و ئیستا که ئه‌وه‌ی یه‌که‌میان بۆ نه‌چۆته‌ سه‌ر، کتیییک که کاک رحمانی محهمه‌دیان نووسیه‌تی و دووسال پیش ئیستا له ئیران بلاو بۆته‌وه به‌ هی من له‌قه‌لم ده‌ده‌ن و له‌سه‌ر بنه‌مای ئه‌و قسه هه‌له‌سه‌راوه‌ش هه‌رش ده‌که‌نه سه‌رم.

ئێتر درێژدان به‌ باسه‌که سوودی نه‌بوو. به‌ گۆیره‌ی نه‌ریتیک که هه‌میشه ر‌مچاوم کردووه، وه‌لامی ر‌مخنه‌ی که‌س ناده‌مه‌وه و لام وایه هه‌موو که‌س مافی ئه‌وه‌ی هه‌یه ر‌مخنه‌م لئ بگرت و ئه‌گه‌ر هه‌له‌م کردبیت قامک به‌ چاومدا بکات. که‌وابوو ر‌مخنه و گازنده‌یه‌ک له‌ لای منه‌وه نه‌بوو، هه‌موو کاره‌که‌ش تۆمه‌ت و قسه‌هه‌له‌سه‌ستن بوو و نه‌مه‌دووست به‌ وه‌لامدانه‌وه، خۆم تیکه‌لای کاریک و چه‌په‌ل بکه‌م، له‌ ئه‌نجامدا بیده‌نگ مامه‌وه و هه‌یچ نه‌گوت.

دوابه‌دوای ئه‌و قسه و هه‌والانه، براده‌ریکی خۆشه‌ویست نامیلکه‌یه‌کی بۆ ناردم که هه‌مان نووسه‌ری دوو ئیمه‌یه‌که نووسیه‌وی و تیبیدا هه‌رشه‌ی کردبووه سه‌ر کاک رحمانی محهمه‌دیان نووسه‌ری کتییی "بۆکان له‌ سه‌ده‌ی بیسته‌مدا" و گوتبووی کتییه‌که تۆ نه‌توووسیه‌وه و ئه‌نومر نووسیه‌یه‌تی! من ئه‌م قسه‌یه بۆ مێژوو ده‌که‌م نه‌ک بۆ ئه‌و براده‌ره که هه‌یچ رق و کینه‌یه‌کیشم لئ نییه‌وه و ئه‌و دم و ئیستاش ئه‌گه‌ر بیه‌ویت چ به‌ ئیمه‌یل چ به‌ ته‌له‌فون ئامادم زۆر دۆستانه قسه‌ی له‌گه‌لدا بکه‌م. به‌لام براله به‌ هه‌ر که‌سه‌نیکتان باوه‌ر هه‌یه تا ئه‌م ده‌قیقه‌یه که ئه‌م دێرانه ده‌نوسم نه‌مزانیوه و نازانم ئه‌و به‌لگه‌نامه‌یه‌ی حاجی قاسمی نه‌مر که ئیوه‌ی تووره کردووه، کئ داویه‌تی به‌ کاک رحمان. ئه‌وه درۆ نییه و باوه‌ری ئایینیشم نییه سوینداتان بۆ بخۆم به‌لام به‌ وێژدانم قسه‌م درۆ ناکه‌م، نه‌زانیومه و نه‌ ده‌زانم ئه‌و به‌لگه‌نامه‌یه چ مروفیکی خه‌باتکاری بویر ئه‌و هه‌موو سالانه "دور له‌ چاوی چه‌ته" رایگرتون و گه‌یاندوونیه‌ته ده‌ستی کاک رحمان. من که‌م تا زۆر ده‌وریکم له‌و کاره‌دا نه‌بووه و نه‌شمویستوووه له‌ کاک رحمان بیرسم کئ ئه‌وانه‌ی پیداوه، ئه‌ویش بۆ ریز گرتن له‌ خۆی و کاری بویرانه‌ی ئه‌و که‌سانه که به‌لگه‌نامه‌کانیان تا ئه‌مرو پاراستوووه و له‌ ده‌ستی ساواک و ماواک ر‌زگاریان کردوون.

من پاکانه لای که‌س ناکه‌م و ده‌لمیم سه‌د بریا ئه‌و بازه له‌ سه‌ر من بنیشتایه و متمانه‌م پئ بکرایه و ئه‌و به‌لگه‌نامه‌یه به‌ من بدرایه‌ن که به‌ شیوه‌ی خۆم بلاوم بکراینه‌ته‌وه، به‌لام وه‌ک گۆتم ناگام هه‌ر ئه‌وه‌نده له‌ کاره‌که هه‌یه که ئیوه هه‌تانه. کاک رحمان به‌لگه‌نامه‌ی ئیو کتییه‌که‌ی له‌ مالی خه‌لکانی ئاسایی کۆکردۆته‌وه و ریکی خستون، خۆی که‌سایه‌تییه‌کی جیگه‌ی ریزی شاره‌که‌یه و خه‌لکیش متمانه‌ی پیده‌که‌ن، دیاره وه‌ک هه‌موو نووسه‌ریکی دیکه‌ی ئه‌و چه‌شنه بابه‌تانه، یارمه‌تی له‌ که‌سانی دیکه وه‌رگرتون و ناویانی له‌ سه‌ره‌تای کتییه‌که‌دا نووسیه‌وه که یه‌کیشیان منم، نه‌ ئه‌و و نه‌منیش ئه‌وه‌مان نه‌شاردۆته‌وه، به‌لام من ناگام له‌ پیکه‌اتنی کتییه‌که‌ و چۆنیه‌تییه‌که‌ی و گ‌ردوکیی سه‌رچاوه‌کان نه‌بووه، تاییکرانیشیان له‌ بۆکان به‌ریوه چووه و ئه‌و براده‌ره به‌ریزه‌ی که کتییه‌که‌ی تایپ کردووه هه‌مان ئه‌و که‌سه‌یه که نامیلکه‌ی کاک هه‌رشکاریشی تایپ کردووه! که‌وابوو من بۆچی که‌وتووومه‌ته به‌ریلاری ئیوه؟ کتیب و وتار دهنوسرین و بلاویش ده‌بنه‌وه و اه‌یه هه‌مووی له‌ به‌رژوه‌ندی ئیمه‌دا نه‌بن و پێشمان خۆش نه‌بن، به‌لام ر‌ه‌نگانه‌وه‌ی وا توند و تیژ بۆچی؟

نووسه‌ری نامیلکه‌که نه‌ک هه‌ر ئه‌و بوختانه‌ی لیداوم، به‌لکوو ته‌وسی له‌ کاکم و خالیشم داوه و کاره‌که‌ی کردۆته کیشه‌یه‌کی دواکه‌وتووانه‌ی بنه‌ماله‌یه‌ی و عه‌شیره‌یه‌ی که من هه‌میشه ویستووومه به‌ کیلۆمه‌تر لئ دوور بم. من تا ئیستا له‌ چوار شوینی جیاوازا به‌ راشکاوی باسی سالانی زیندانی خۆم و گیرانم و

پهيوهنديراني کار مکهم به کاکمهوه و وهر بوونی ساواک به دووکانهکهی کردووه و نه ئهو و نهمن و نهکس نهیویستووه ئهوه بشاریتهوه، دهیان جاریشم گوتووه بو ئهو کارم خهجالهتی کاکي ههژاری بی تاوانی خوُم ماومهتهوه و تا دهشمرم ههر خهجالهتباری دهبم.

نوسهر نهک ههر هیرسی کردوته سهر کاکم، بهلکوو خالیشمی خستوته بهر پلار که سالهههیه له ژياندا نهماوه. نه خالم خزمی له ئیسرائیل ههیه نه کورمهکی! ئهو ههژاره بو عیلاجی چاوی نهچوته ئیسرائیل و تهناهت به فرۆکش به ئاسمانی ئیسرائیلدا تیپهر نهبووه! ئهو عیلاجی چاوی خوئی له ئالمانییا کرد و کاک سهلاحی کوری و کاک ناسری ئیسماعیل پووریشی لهگهل بوون که تا ئیستاش له ئالمان دهژین، ئیتر ئهو بوختان و درویانه له پای چی؟ دواي ههموو ئهوانهش، ئهوه دوور له جوامیرییه بو ئاجیندایهکی تاییهتی خوَت ههستی نایینی خهک دژ به کهسینک بوروژینی که حاجی بووه و پینچ فهرزه نوژی نهچووه. عیلاجی چاو له ئالمان چ پهيوهندیکی به ئیسرائیلهوه ههیه؟ ئهوه بی مروهتی نییه؟

نوسهری نامیلکه، که دهبی له تهوس و پلار لیدان و درۆ ههلبهستندا دهستیکی بالای ههبنیت، له شوینیکی دیکه نامیلکهکهدا نووسیویهتی گوايه من خوردهحیسابم لهگهل کۆمهله ههیه! چ خورده حیسابییک براله؟ له سهفهری دووسال پینش ئیستای سلیمانیدا، تاقه یهک شهوم ههبووه بتوانم سهری دۆست و ناسیاو بدهم، لهسهر داوخوازی خوُم و موافقهی کاک سهلاحوددینی موتهدی لهگهل برادهریکی خوَشهوستی ههر دولاماندا چوومهته مالی کاک سهلاح و زیاد له دوو سهعات و نیو لهوی دایشتووم، ئهگهر جاریکی دیکهش ریگهم بکهویتهوه سلیمانی ههمان کار دهکهم. ئهوه کاری کهسینکه خوردهحیسابی لهگهل کۆمهله ههیه؟ کاک سهلاح و کاک سوارهی نهمر به ماموستای خوُم دهزانم، ریژی زۆرم بو کاک عهبدوآلای موتهدی ههیه و وک سیاسیتمهداری لیزانی کورد سهیری دهکهم، جا هئالی فیکریی ئهوم بهدل بیت یان نا، ئهوه شتیکی دیکهیه. دیاره من ههرگیز مائوئیست نهبووم بهلام چ کیشیهکیشم لهگهل مائوئیستهکان نهبووه و تاقه دیریکم لهسهر نهنووسیون. ئیستاش لهگهل زۆرکهسدا له ههموو بالهکانی کۆمهله تا حکمهتیهتهکان دۆستایهتیم ههیه و ریژیان لی دهگرم. خورده حساب ئهوانهن؟

کورتی بکهمهوه، کاتی ئهو نامیلکهیهی بینی، لاقم بو دریزهی ریگا شل بووهوه و ئیستا ههست دهکهم چیتر ناتوانم دریزه به نووسینی بابته له سهر میژووی بوکان بدهم. برادهریک چهند سال پینش ئیستا له مههابادهوه بهلگهنامهیهکی بو ناردم سهبارته و وتاردانی مهرحومی قاسم ئاغای موتهدی له بهر دهمی شا و له سهر گۆری رهزاشا له دواي کۆدینای ۲۸ ی گهلاویژی ۱۳۳۲ و تیکشکانی حکومتهتی میلی دوکتور موسهددیق. ئهو برادهرم نووسیوی "کاکه! ئیستاش لیره ئاغا پیاو دهخون! بهلکوو تو لهوی بالوی بکهیهوه دهننا من لیره ناویرم"، ئیستا دهزانم ئهو برادهره چی کیشاوه و فینودالیزم ئهگهر وک ژیرخانی ئابووری- کۆمهلایهتی له ناوچهکهماندا نهمابنیت، وک سهرخانی فهرههنگی ههر ماومهتهوه و بهرگره لهوهی تهناهت رهخنهیهکی بهبهلگهی سیاسی لهو سیستهمه چهپهله بگیریته که بهدریژیی چهند ههزار سال خهکی لهسهر انسهری نهم جیهانهدا (به بوکانیشهوه!) چهوساندوتهوه. ئیستاش خهککاتییک ههن یان کوروکالی فینودالهکان یان دانیشتووانی دیومهخانهکانیان، که ئهگهر دهنگیک بو لهفاودانی زولم و زور و چهوساندنهوه و خهیانهتی دهرهههگهکان بهرز ببینتهوه، ههولی بیدهنگ کردنی دهن، دیاره ماسکی رووناکیبیریشیان به دهموچاویانهوه نووساندووه.

له بارودوڅيكي وادا، من دهره تانيك بوڅوم نابينم دريژه بهكاره كه بدهم. نامهويت هه شتيك له سهر كارو كرده وي چهپه لي سهر ده مي فيئودالي له بوكان بنووسم، كه سانتيك ههستن سووكايه تي به باوك و برا و كهس و كارم بكهن و قسه بو څوم هه لبهستن. له ږمخنه ي ئهوان و كهس ناترسم، به لام شهر مجنيو و بوختان هه لبهستنم له دهست نايهت.

هه ږويهش خوشك و براياني به ږيزم، ئه وه دوايين به شي "بوكان له ميژوودا" ده بيت. چيتر ناماده نيم دريژه به كاره كه بدهم. سپاسي ئيوه ده كه م كه له ماوه ي ئه وه ههشت ساله دا به ئيمه يل و نامه و ته له فون سه دان جار په يوه نديتان پيوه كرده وم، لوتفتان نواندوه، بابه تان بو نار دووم، هه له تان بو ساغ كرده وم ته وه و هاني دريژهدان به كار هه تان داوم.

هه چونيك بيت، "بوكان له ميژوودا" بو من هاته كوتايي، به لام هيوادارم بو نه وه ي داهاتووي كوردستان نهك هه كوتايي كار نه بيت به لكوو سهره تايهك بيت و له دوار و ژدا له سهر ئه م بنه مايه ي كه ئيوه و من پي كه وه داماننا، بينايه كي قورس و قايم بنيات بنر يت. نووسيني ميژووي شاره كوردن شينه كان كاريكي نوي نيه. "ميژووي ديار به كريبه" له سه ده ي پازده هه مي كوچيدا نووسراوه. سه ده ي نوزده هه م نووسراني ۱۰ بهرگ كتيبي سه باره ت به ناوچه ي ئه رده لاني به خو يه وه بينيوه، بابه تي سه باره ت به ميژووي سليمان ي و هه ولير و شاره كان ي ديكه ي باشوور ژماره يان گه يشتو ته ده يان بهرگ كتيب؛ نووسيني ميژووي شاري مه هاباد ته نانه ت پيش كار هه كان ي كاك سه يد محممه د و سه يد عه بدولاي سه مه ديش، به "سالنامه مه اباد" ي دوكتور محممه دي مه جدي و ناميله كي ميژووي مه هابادي دوكتور ئه مير ي سه سه نپوور له په نجاكان ي زابني دا بنه مايه كي باشي بو دانرا. دوكتور محممه د عه لي سولتاني له كر ماشان، كاك كه ليموللا ته وه حودي له خوراسان، ماموستا ږه نئوف ته وه ككولي له بانه، كاك عومره ي فاروقي له سه قز، كاك فه ره يدوون حه كي م زاده له سه رده شت، و زور خه لكي ديكه له شنو و خان ي و ميژووي ناوچه ي خويان نووسيوه و سه رجه مي ميژووي كوردستانه كه مان له ئه نجامي ئه وه هه روزه مه زه ندا بهر هه م دي ت.

په كه م هه نگو بو نووسيني ميژووي بوكانيش ده گه ږي ته وه بو كار ه بهر خه كه ي كاك براي مي ئه فخمه ي كه زياتر له ۳۰ سال پيش ئيسنا بلاو بو وه. كاك ږه ماني محممه ديان و كاك تاهيري عه ليار دريژميان به ږيگا دا و واهه يه كار هه ي منيش له پاشكو ي كاري ئه وه خه باتكار انه دا كه م وزور بايه خيكي هه بيت. كه ليك هيوادارم ماندووي څوم و يار مه تي بيديغي هاوړيكانم بي ئه نجام نه بن و سوو ديك به كاري تويزينه وه له ميژووي كوردستان بگه يينن.

ږيزي زورم هه يه بو هه موو هاوكاران و يار يده ده راني "بوكان له ميژوودا" به تايه ت مآلپه ري "ږوژ هه لات - بوكان" و كار گيري به ږيزي.

مآلي دوست و ياران ناوا و گه ردي نه يار انيش نازاد.

ئهنوه سولتاني

۲۰۱۳/۱۱/۱ له ندهن